

de**o**bres

Vecht & Plassengebied zomernummer jaargang 30 2015

**NATURE
ALERT**

#ITSMYNATURE

De Bres

De Bres is het tijdschrift voor de leden en donateurs van de IVN afdeling Vecht en Plassengebied. Het gebied waarbinnen de activiteiten van onze vereniging plaatsvinden ligt aan weerszijden van de Vecht en bestrijkt grofweg de plaatsen:

Utrecht, Leidsche Rijn, Vleuten-de Meern, Maarssen, Breuke-len, Loosdrecht, Loenen en Abcoude. Dit gebied is qua natuur en landschap zeer gevarieerd en van groot belang voor het milieu en de biodiversiteit van deze streek.

De werkgroepen van IVN Vecht & plassegebied

Vogelwerkgroep

Contactpersoon: Lolke Stellwagen
Email: lolkestelwagen@msn.com

Paddenstoelenwerkgroep

Contactpersoon: Hanni Meulemans-Mik
Email: hannimik@xs4all.nl
In het najaar iedere vrijdagochtend op paddenstoelenjacht

Jeugdwerkgroep en scharrelkids

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep Commelinhof

Contactpersoon: Erik Broeke
Email: ecnfbroeke@ziggo.nl
Gehele jaar iedere vrijdagochtend open voor onderhoud. Voor het publiek op zondagmiddag van 22 februari tot eind mei open.
Adres: park Vechtenstein, Maarssen

Waterwerkgroep

Contactpersoon: Marijke zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Vleermuizenwerkgroep

Contactpersoon: Harrie Pelgrim
Email: harriepelgrim@hotmail.com

Wandelingswerkgroep

Contactpersoon: Reint Dragt
Email: eendracht55@hetnet.nl

Werkgroep excursies

Contactpersoon: Dries Klooster
Email: dries.klooster@telfort.nl
Aanvraag excursies: Illy Poley
Email: ipoley@ziggo.nl

Werkgroep communicatie

Contactpersonen
De Bres: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com
PR en communicatie: Marloes van der Beek
Email: harald.marloes@telfort.nl
Website: Harm Dotinga
Email: h.dotinga@hetnet.nl
Winkeltje: Tineke van Schooten
Email: tinekevanschooten@hotmail.com

Werkgroep bijscholing

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep Utrecht

Contactpersoon: Dirk-Jan Boerwinkel
Email: dirkjan.boerwinkel@gmail.com

Werkgroep natuurscursus

Contactpersoon: Bernadet Sijmons
Email: inez.kollaard@planet.nl

Werkgroep natuurgidsencursus

Contactpersoon: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com

Werkgroep natuurkoffer

Contactpersoon: Henny Suidman
Email: hjmsuidman@hotmail.com

Belangrijke data in 2015

Bestuursvergaderingen
maandag 30 maart
maandag 1 juni
maandag 7 september
maandag 19 oktober
maandag 14 december

Algemene Leden Vergadering
woensdag 25 maart

Thema- en activiteitenvergadering
donderdag 21 mei
donderdag 12 november

Gidsenvergadering
donderdag 1 oktober

J.P. Thijsse dag
zaterdag 14 juni

Ook belangrijk in 2015

17-18 januari: Nationale Tuinvogeltelling
18 maart: Nationale Boomfeestdag
20-21 maart: NL Doet dagen
9-10 mei: Nationale Molendag
24-25 mei: Fête de la Nature
5 juni: Wereldmilieudag
13-14 juni: Landelijke slootjesdag
1 september: Duurzame dinsdag
11 september: Nationale Nachtvliinderdag
12-13 september: Open Monumentendag
21-27 september: Week van het Landschap
31 oktober: Nacht van de Nacht
7 november: Natuurwerkdag

Het bestuur

Voorzitter: Bert van der Tol
Email: bertvdtol@zonnet.nl
Secretaris: Illy Poley
Email: ipoley@ziggo.nl
Penningmeester: Hanneke Boom
Email: hannekeboom64@gmail.com
Bestuursleden: Marloes van der Beek, Harm Dotinga, John van Himbergen

Van de ledenadministratie

Als nieuwe leden heten wij (weer) van harte welkom:

Paul van Gulik
Hettie Luijten
Veerle Migchelbrink
Christian Naethuys

2 donateur hebben hun donateurschap opgezegd
2 leden hebben hun lidmaatschap opgezegd

De voorplaat

Een vreemde voorplaat deze keer. Het is iedere keer weer een uitdaging om een leuke of passende voorplaat op de voorzijde van de Bres te plaatsen. Het is meestal de laatste hobbel die ik moet nemen. Deze keer kwam ik op het idee om het beeld van de gezamenlijke Europese actie van de natuurbeschermingsorganisaties te nemen. Ik werd hierop attent gemaakt door Harm toen hij woensdag na de vertoning van de film " Samen leven: Dialoog met de natuur" een pleidooi hield voor deze Europese actie STEM VOOR DE NATUUR. Verderop in deze Bres geeft Harm een toelichting op deze actie.

Van het bestuur

Beste mensen,

Op de ledenvergadering van 25 maart ben ik tot bestuurslid van IVN Vecht en Plassengebied gekozen. Ik heb mij toen al kort voorgesteld. Omdat niet alle leden op die vergadering aanwezig waren doe ik het nu nog dunnetjes over. Maar voordat ik dat doe wil ik eerst Jaap Stavenuiter heel hartelijk bedanken voor zijn jarenlange inzet als bestuurslid van onze afdeling.

Ik kan wel zeggen dat biodiversiteit een rode draad in mijn leven is. Zo trok ik als tiener regelmatig met vrienden de natuur in. De Drunense Duinen, de Kampina, de Oisterwijkse vennen en land van Heusden en Altena lagen op allemaal op fietsafstand. Een jaarlijks terugkerend hoogtepunt tijdens mijn middelbare schooltijd was de tweedaagse ganzenexcursie met de natuurgroep naar Zeeland. In die tijd broeden er nog nauwelijks ganzen in Nederland. Nu kun je het ganse jaar niet meer om ze heen. Dit geeft aan dat de natuur om ons heen in ruim 30 jaar veranderd is. Na mijn middelbare schooltijd heb ik een opleiding voor biotechnologisch analist gevolgd. Ik heb daarna ruim 18 jaar op twee universiteiten gewerkt. Daar deed ik o.a. onderzoek naar hoe planten reageren op stresssituaties, zoals droogte of ziektes.

In 2003 heb ik mijn Masterdiploma Milieukunde, met de specialisatie Natuur en Milieu gehaald. Mijn afstudeeronderzoek ging over duurzaam bodemgebruik. Omdat 2015 het internationale jaar van de bodem is, kunt u verderop in de Bres een bijdrage over dit onderwerp vinden. In de tijd dat ik mijn Masteropleiding volgde ben ik ook vier

jaar voorzitter geweest van de District-commissie Flevoland van Natuurmonumenten.

Op dit moment ben ik werkzaam bij het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Ik heb daar nu ruim drie jaar het dossier biobrandstoffen onder mijn hoede. Voor die tijd heb ik mij ruim vier jaar bezig gehouden met het dossier biodiversiteit en wel op de onderwerpen duurzaam gebruik van ecosysteemdiensten en biodiversiteit en economie.

Om meer tijd te krijgen voor vrijwilligerswerk en mijn hobby's ben ik vorig jaar minder gaan werken. Ik wilde meer verhalen gaan vertellen en mijn kennis delen om zo mensen enthousiast te maken voor de schoonheid van biodiversiteit. Dat is een van de redenen waarom ik lid ben geworden van het IVN. Als bestuurslid wil ik mij inzetten voor al die vrijwilligers en leden van onze afdeling die mensen willen inspireren met hun verhalen over de natuur.

John van Himbergen

Wat voor weer vandaag? Over halo's en bijzonnen

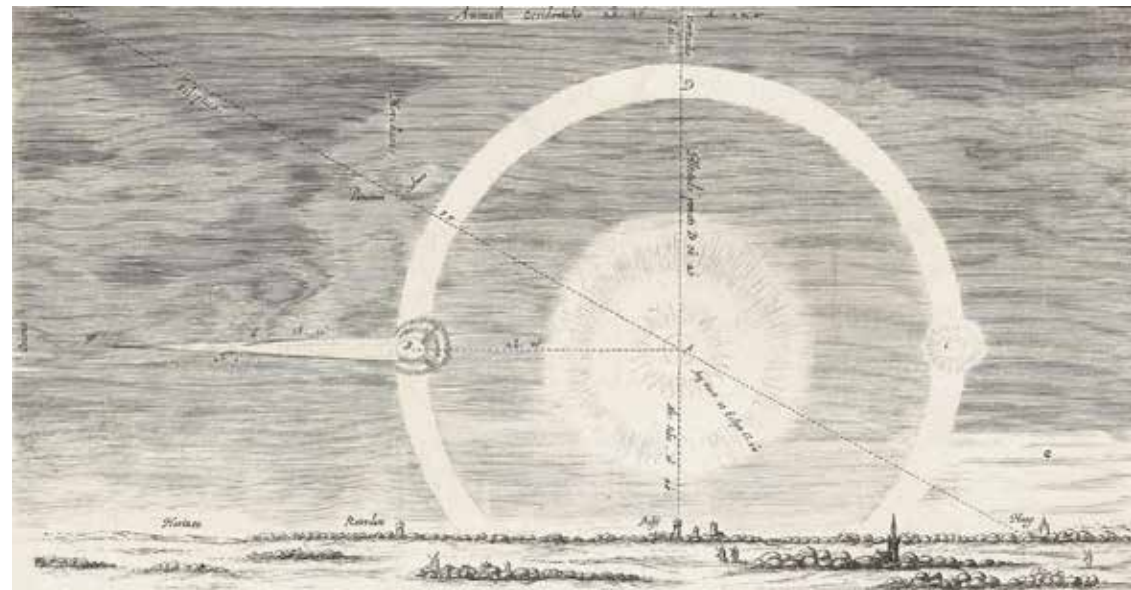
Ik vond op een pamflet uit 1653 de navolgende verklaring geschreven door een medewerker aan Universiteit te Leiden. Dus dat zal wel goed zitten:

Ton Lindemann

“[...] Soo zijn dan waerlijck de /Bij-sonnen/ aenwijzers van verborgene raedslaghen, in den Hemel voor een yeder, uytsteekende ende blinckende om de menschen te waerschouwen van t'samen-koppelingen heymelijck aengesteld tot verderf van Coninckrijcken, vreeselijcke ontstellungen van Rijcken, Burgerlijcke oorlogen, ende andere seer sware dingen. [...]

Wat aengaet ons /Parhelion/, ofte /By-Son/, ende beduydenisse, mach een yder den hedendaegschen verwerden staet by na 't geheele Christen-Rijck, sware conspiratien tegen de hooghste Machten, grouwelicke vervolgingen tegen die ware Relegie in verscheyde plaetsen van het Roomsche Rijck [...] met een rijp oordeel by hem selven besluyten; ondertusschen verwachtende wat Gods hant sal oversenden, die alles tot sijner eere, ende ten besten van sijne Kercke wil doen gedyen.

Vaert wel. B.H.”

Kopergravure van pamflet uit 1653 met de halo en bijzonnen gezien te Leiden.

Klaas Koornwinder

In 1890 erfde baron Etienne van Zuylen van Nyevelt van de Haar de ruïne van kasteel de Haar. Bij de ruïne liggen dan rond een brink een aantal huizen en een herberg. Verder zijn er een aantal verspreid liggende boerderijen. De architect Pierre Cuypers krijgt de opdracht om op de plaats van de ruïne een kasteel in neogotische stijl te bouwen. Aan landschapsarchitect Hendrik Copijn verleent hij de opdracht om het park aan te leggen in de Engelse landschapsstijl, met boomgroepen, waterpartijen, bruggen en doorkijkjes. De baron wil van een volgroeid park kunnen genieten en daarom worden er duizenden oudere bomen geplant. Hij krijgt de inwoners van het dorp zover dat ze hun huizen verlaten. In plaats daarvan wordt het huidige dorp Haarzuilens gebouwd. De kapel bij het kasteel is het enige gebouw van het voormalige dorp dat blijft staan. In 2000 komt het kasteel en het omringende park in bezit van de Stichting Kasteel de Haar. Het omliggende landgoed komt dan in beheer van de Vereniging Natuurmonumenten.

Voor het interview spreken we af in het nieuwe Haarzuilens. Op de vraag hoe Klaas hier terecht is gekomen zegt hij: “Vroeger fietsten we hier vaak langs en kregen we de indruk dat er hier nooit een huis vrij zou komen. Toen dit huis aan de Brink in 1998 te koop kwam hoefden we daarom niet lang over de koop na te denken. Na mijn afstuderen heb ik me als dierenarts aangesloten bij een praktijk in Breukelen. M’n werk bestond daar voornamelijk uit het behandelen van huisdieren voor de vee­teelt, zoals koeien en schapen. Daarnaast ben ik in Maarssen een praktijk

begonnen voor kleine huisdieren of gezelschapsdieren zoals dat tegenwoordig genoemd wordt. De praktijk groeide gestaag zodat we ons woonhuis bij de praktijk wilden trekken. Het huis in Haarzuilens was voor ons daarom een schot in de roos”. Op de vraag hoe Klaas naar het Kasteel en het park kijkt zegt hij: “Voor de baron was het beheer van het kasteel en het landgoed onbetaalbaar geworden. Ik ben blij dat het kasteel is ondergebracht in een stichting en dat het landgoed is overgedragen aan Natuurmonumenten. Het kasteel is nu gerestaureerd, het park wordt opgeknapt en het omliggende gebied is voor de toekomst gevrijwaard van bebouwing.

Ik ben geboren in de gemeente Breukelen-Nijenrode. Zo staat het ook in m’n paspoort. In 1949 werd Breukelen-Nijenrode met Breukelen-Sint Pieters samengevoegd tot de gemeente Breukelen. In de vroege middeleeuwen heeft de bisschop van Utrecht een deel van Breukelen afgestaan aan het kapittel van Sint Pieter in Utrecht, dat werd bestuurd door een proost. In wezen werd in 1949 de oude situatie teruggedraaid. In een akte van de burgerlijke stand van voor 1949 wordt de oude naam van de gemeente nog gebruikt. Breukelen-Sint Pieter lag tussen de oostelijke oever van de Vecht en de Zogwetering (Scheendijk). De naam Koornwinder komt oorspronkelijk uit de plaats Hondshoote in Frans Vlaanderen in de huidige regio Pas de Calais, waar men in de lakenindustrie werkte. In de 17e eeuw zijn de protestanten er verdreven en zijn vervolgens rond Leiden gaan wonen omdat de lakenindustrie daar een belangrijke bedrijvigheid was.

Na de middelbare school moet je een

keuze maken voor de vervolopleiding. Voor mij had dat een keuze kunnen worden voor biologie, maar ook een studie aan de Landbouwhogeschool in Wageningen leek me heel interessant. Uiteindelijk koos ik voor de studie diergeneeskunde aan de Universiteit in Utrecht, de vroegere veeartsenijkundige hogeschool van Utrecht. Als dierenarts heb ik het geluk gehad dat er hier in de buurt geen bio industrie aanwezig is. Ook al is er hier ook sprake van schaalvergroting van boeren-bedrijven. Zo waren er vroeger bij mijn start als dierenarts rond Loosdrecht wel 100 melkveehouders, nu zijn dat er nog geen tien. Toen heb ik ervaren dat je wat de negatieve effecten van schaalvergroting betreft, nooit de Zwarte Piet bij de boeren alleen kunt leggen. Toen ik stopte met werken stond er in de regionale krant de VAR een stuk over de natuurgidsen-cursus die van start ging. Die cursus gaf me de mogelijkheid om me in zaken te gaan verdiepen die ik na m'n middelbare school aan me voorbij had laten gaan. De gidsencursus die anderhalf jaar duurde is me zo goed bevallen dat ik een jaar later een cursus Ecologie en beheer van het Nederlandse landschap ben gaan volgen. Het theoretisch deel werd gegeven op Fort Vechten in Bunnik en de 19 excursies volgden door heel Nederland. Een paar dagen voor de betreffende excursie werd gehouden gingen m'n vrouw en ik met ons campertje er alvast een paar dagen kijken. Zo hebben we er samen een reis door Nederland van gemaakt. Na afloop van de cursus vormde zich een groep van vijftien deelnemers, die zeven keer per jaar naar gebieden gaat waar je anders niet komt. We volgen zo samen een programma over de

samenhang tussen landschap, bodem en vegetatie, die we zelf een extensie cursus noemen'. Op de vraag waar in de natuur zijn interesse naar uitgaat zegt hij: 'Mijn interesse is nogal breed en gaat van paddenstoelen, planten, vogels tot zoogdieren. Als ik een keuze moet maken, dan is dat voor de vogels. Voor de natuurcursus van IVN Vecht & Plassen gebied heb ik excursies gehouden over Bevers, Dassen, Konijnen, Marters en Muskusratten. Voor Staatsbosbeheer gids ik in de Molenpolder. De golfclub heeft een deel van het park bij het kasteel in gebruik. Samen met een kameraad heb ik bij die club een soort van adviserende functie, waarbij we met de ogen van natuurmensen het bestuur van advies dienen bij het beheer van het terrein. De golfclub gaat mogelijk uitbreiden van 9 naar 12 holes. Met het oog daarop hebben we een natuurinventarisatie gemaakt. Bij het uitvoerende werk worden we geholpen door landschapsbeheer Vleuten –De Meern. Naast een grotere soortenrijkdom willen we bereiken dat de golfer die zijn spel wil spelen, oog krijgt voor de natuur. Ik ga geregeld naar de Oostvaarders plassen. De grote aantallen hoefdieren maken indruk. Een nadeel is dat die aantallen maken dat het een kale vlakke aan het worden is. Het is daarom jammer dat de verbinding met de Veluwe niet tot stand is gekomen. Er is geen echte natuur in Nederland. De Oostvaarders plassen vormen een uniek gebied en het is goed dat er volop discussie is over de keuze die gemaakt wordt voor het reguleren van de aantallen. Dat bijna alle dieren een regelmechanisme hebben waarmee ze hun voortplanting afstellen op de leefomstandigheden is één van de

factoren. Je moet dit soort zaken niet zwart/wit zien, maar als het aannemelijk is dat de gecontroleerde jacht een positieve invloed heeft op de natuur, dan ben ik daar niet op tegen'. Als afsluiting van het interview maken we een rondje over het terrein van de woon/werk- gemeenschap Emmaus waar Klaas een dag per week als vrijwilliger actief is en daarna een wandeling door het park van De Haar. Het eerste dat opvalt zijn de rood/witte linten die om de stam van beuken geknoopt zijn die de komende herfst gekapt worden. Alle gaten van die bomen zijn zo afgedekt dat vleermuizen er wel uit maar niet in kunnen. In de directe omgeving zijn daarbij op advies van de Zoogdierverseniging vleermuis-kasten opgehangen. We zien een haviksnest in een Zwarte den, Halsbandparkieten die nestelen in een gat van een Beuk, een Krimlinde op een onderstam

van een Hollandse linde en meerderre Beuken die voor het effect op een andersoortige onderstam zijn geënt. Klaas wijst erop dat langs de golfbaan stukken zijn ingezaaid met bloemenmengsels ten behoeve van vlinders en bijen. Langs de paden liggen velden met het blad van de Voorjaars zonnebloem. Er zijn 135 soorten Buxus geplant, een geschenk van het Arboretum in Boskoop aan de golfclub. Zo zijn we beheerder van een Buxus collectie geworden. In bomen langs een waterpartij die wit zijn als sneeuw broedt een kolonie aalscholvers. Er vlak bij zit een kolonie reigers. Tijdens de winter overnachtte er hier volgens Klaas een groep van zo'n 90 Zilverreigers. En toen waren we pas halverwege de wandeling in het park, misschien aanleiding om er ook eens te gaan kijken.

Jaap Stavenuiter

Internationaal jaar van de bodem

Zoals u misschien gelezen heeft is 2015 door de VN uitgeroepen tot het jaar van de bodem. Het is goed dat er dit jaar aandacht aan de bodem wordt besteed, want de bodem wordt als iets vanzelfsprekends beschouwd. Dat is niet zo. De bodem is essentieel voor de biodiversiteit en de mens. Het is bepalend voor de bovengrondse biodiversiteit, het grootste deel van ons voedsel wordt erop geteeld en is onder meer belangrijk voor de waterhuishouding en het vastleggen van CO2 in de bodem.

Bodem biodiversiteit

De bodem kent een zeer rijke biodiversiteit. De meeste bodemorganismen zijn nog niet bekend, maar nu al staat vast dat de bodembiodiversiteit vele malen groter is dan de bovengrondse biodiversiteit.

De onderstaande tabel geeft u een aardig idee.

Alle bodemorganismen hebben een interactie met elkaar en met de wortels van de planten en bovengrondse

planten en dieren. Samen vormen ze het bodemecosysteem. Een dergelijk systeem wordt beïnvloed door factoren als temperatuur, vochtigheidsgraad, zuurgraad, maar ook het bodemtype en het gebruik van de bodem. Het bodemecosysteem van een landbouwgebied zal bijvoorbeeld verschillen van een bosgebied.

Voorbeelden van een interactie tussen bodemorganismen en wortels van planten zijn: De wortelknolletjes bij vlinderbloemigen worden gevormd door een symbiose met een Rhizobium bacterie. Elke soort Rhizobium bacterie heeft zijn eigen vlinderbloemige waarmee hij in symbiose leeft. De wortelknolletjes leggen stikstof uit de lucht vast, zodat vlinderbloemigen ook op armere gronden kunnen leven. De vlinderbloemigen worden vanwege die stikstofvastlegging ook als groenbemester gebruikt.

Ook bodemschimmels kunnen een symbiose met plantenwortels aangaan. Dit wordt mycorrhiza genoemd. (Het Griekse mukès betekent zwam en rhiza wortel). Zo zijn er bomen die suikers leveren aan de schimmel, terwijl die

schimmel voedingsstoffen aan de boom kan leveren. Een voorbeeld hiervan is het eekhoortjesbrood die in symbiose leeft met de inlandse en de Amerikaanse eik. Ook orchideeën gaan zo'n symbiose aan, maar orchideeënzaad heeft ook een schimmel nodig om te kunnen ontkiemen.

Bodemecosysteemdiensten

Een goed functionerend bodemecosysteem levert verschillende diensten aan de mensen. Denk bijvoorbeeld aan bodemvruchtbaarheid voor teelt van voedingsgewassen, of het waterbergend vermogen van de bodem. Als een bodemecosysteem goed functioneert, hoeft de mens ook minder in te grijpen.

Bodemvruchtbaarheid

Een hoge bodembiodiversiteit is belangrijk voor de bodemvruchtbaarheid, want bodembiodiversiteit zorgt voor: het vrijkomen van voedingsstoffen door bijvoorbeeld het afbreken van organisch materiaal of het vastleggen van stikstof door de wortelknolletjes van vlinderbloemige planten, de opbouw van de bodemstructuur door bijvoorbeeld regenwormen en vastleggen van CO2 in de bodem, waardoor het humusgehalte toeneemt en het bodemvocht beter wordt vastgehouden.

Een goede bodemvruchtbaarheid betekent voor de landbouw minder gebruik van kunstmest, minder sproeien en minder grondbewerking.

Waterbergend vermogen

Bodembiodiversiteit zorgt ook het waterbergend vermogen van de bodem. Zo kunnen gangen van regenwormen een stevige stortbui opvangen en afvoeren. Daarom is het ook belangrijk dat de bodem niet teveel afgedekt wordt. Want hoe meer verhard oppervlakte hoe minder water er door de

bodem geborgen kan worden en hoe meer water er door de riolen afgevoerd moet worden en kans op wateroverlast ontstaat. Daarom wordt er steeds meer door verschillende organisaties opgezet om niet de hele tuin te bestraten.

Ziekte- en plaagregulatie

Bodem bacteriën en bodemschimmels zorgen door productie van antibiotica voor een ziekte- en plaagwering van gewassen. Een goede bodembiodiversiteit betekent dus dat er minder gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn.

Verstoring bodemecosysteem

Het bodemecosysteem kan echter op verschillende manieren verstoord worden. Denk bijvoorbeeld aan intensieve bodembewerking. Zo is er duidelijk een verschil te zien tussen een landbouwperceel waarvan de grond intensief is bewerkt en een belendend perceel waar niet kerende grondbewerking is toegepast. Op het intensief bewerkte perceel blijft na een flinke regenbui een flinke plas water staan, terwijl bij het andere perceel al het water al door de bodem was afgevoerd. Een ander bekend voorbeeld van verstoring is natuurlijk de stikstofdepositie die voor vergrassing van de heidevelden zorgt. De stikstof uit de lucht heeft namelijk de arme zandbodem verrijkt, waardoor de grassen een kans krijgen om te groeien.

Een goed functionerend bodemecosysteem is belangrijk, waar zuinig mee omgegaan moet worden. Daarom is het goed dat de bodem in het internationale jaar van de bodem de aandacht krijgt die zij verdient. Meer informatie over het jaar van de bodem is te vinden op:

<http://www.jaarvande bodem.nl/home>

John van Himbergen

Samenstelling van bodemleven

Aantal organismen Microflora per gram grond Gewicht organismen Microflora kg per ha

bacteriën	600.000	bacteriën	10.080
schimmels	400.000	schimmels	10.000

Fauna per liter grond

protozoën	1.551.000	protozoën	379
nematoden	50.000	nematoden	50
springstaarten	220	springstaarten	6,5
mijten	150	mijten	4,4
duizendpoten, insecten, spinnen	20	duizendpoten, insecten, spinnen	67
regenwormen	2	regenwormen	4.000

Bron: http://www.nmi-agro.nl/images/themas/prikbord/PrikbordVitaleBodem/Waaier_BodemlevenBodembiodiversiteit.pdf

Agrarische Natuurvereniging Noorderpark

Het Noorderpark is het groene gebied ten noorden en oosten van de stad Utrecht. Hier bevinden zich de woonkernen van Groenekan, Hollandse Rading, Maartensdijk, Tienhoven/Oud Maarsseveen en Westbroek. Het Noorderpark heeft veel te bieden aan bewoners en bezoekers. Het gebied heeft zijn vorm gekregen door turfwinning. Zo is het slagenlandaschap ontstaan. De ligging als overgang tussen de Utrechtse Heuvelrug en het veenweidegebied geeft een grote variatie in grondsoorten en waterhuishouding en het is daarmee erg afwisselend. De Agrarische Natuurvereniging Landschap Noorderpark heeft als doel de waarden van het Noorderpark verder te ontwikkelen en uit te dragen. Daarbij gaat het om landschappelijke, economische, ecologische en cultuurhistorische waarden. Uitgangspunt is een rendabele landbouw als drager van het landschap Noorderpark.

Activiteiten

De vereniging organiseert jaarlijks een aantal activiteiten met de bedoeling de burgers die in en om het Noorderpark

wonen beter met het gebied bekend te maken. Voorbeelden zijn het organiseren van jongedierendagen, excursies in de polder en bezoeken aan een boerderij. Er wordt deelgenomen aan landelijke open boerderijdagen, monumentendagen en educatie projecten voor scholen die in en om het gebied liggen. Jongeren, vooral in de stad, lijken steeds verder weg te staan van het platteland en de natuur. Dikwijls heeft men er geen of nauwelijks idee van wat er op een boerenbedrijf gebeurt. Bij de boer kan jong en oud zien en beleven hoe een boerenbedrijf werkt. Ook wordt kennis gemaakt met de planten en dieren rond de boerderij.

Projecten

De vereniging heeft ieder jaar projecten om boerenerven als leefgebied voor planten en dieren te stimuleren. In de afgelopen jaren zijn er uilenkasten geplaatst en vleermuis kasten opgehangen. Ook is er een groot aantal vlinderstruiken geplant. In de Gagelpolder is een oeverzwaluwenwand aangelegd, elders wordt nog een tweede wand aangelegd. Binnen de vereniging is een actieve groep vrijwilligers die in het winterseizoen onderhoud uitvoert aan knotwilgen, bosjes en rietlanden. Wilt u meedoen? Graag! Via onze website kan een recreatie-

kaart gedownload worden, waarop de fietser en wandelaar kan vinden welke recreatieve bedrijvigheid er is.

Duurzaamheid

De agrarische natuurvereniging heeft ook activiteiten die gericht zijn op de eigen leden. Voorbeelden zijn het geven van voorlichting en informatie aan de boeren in het Noorderpark over duurzame bedrijfsvoering, onderhoud van het landschap en bevorderen van de biologische diversiteit. Voor thema's zoals energiebesparing, methaanproblematiek en klimaatmaatregelen worden deskundigen uitgenodigd. Draagvlak onder boeren is belangrijk voor agrarisch natuurbeheer. ANV Noorderpark maakt zich hier sterk voor. **Europees landbouwbeleid** De herziening van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) vraagt veel aandacht. De zogenoemde vergroening van het GLB richt zich niet alleen op natuur, maar ook op water, milieu en klimaatverandering. Samen met andere ANV-en is er een gebiedscollectief opgericht in Utrecht-Oost. Om de Euro-

pese doelstellingen te bereiken en subsidie te krijgen is zo'n collectief nodig. Een "oefening" met natuurvriendelijk slootkantbeheer is georganiseerd samen met de Waterschappen. Op deze manier vormt de ANV Noorderpark de deskundige schakel tussen de provincie Utrecht (uitvoerder van het GLB) en deelnemende boeren.

Lidmaatschap en donateur

Iedereen met een warm hart voor de natuur en het boerenbedrijf kan lid worden van de vereniging. Graag verwelkomen wij u als nieuw lid. Het lidmaatschap bedraagt € 35 per jaar. Dankzij uw lidmaatschap kan de vereniging haar activiteiten beter ontplooiën. Leden ontvangen minimaal drie keer per jaar een nieuwsbrief met tips en wetenswaardigheden. En u kunt gratis deelnemen aan de activiteiten van de vereniging. Mocht u zelf een actieve rol willen vervullen, dan kunt u contact opnemen met een van de bestuurs- of werkgroepleden van de vereniging. Ook bestaat de mogelijkheid om donateur te worden. U betaalt dan € 10 per jaar.

De havens van Vechtenstein 3

Het was een goede zet van Jan Wolters en de Werkgroep Milieu Maarssen om de hof in park Vechtenstein naar Commelin te vernoemen. Het is een tuin met een grote verscheidenheid aan stinzenplanten en stinzen-begeleiders. Het zijn planten die vroeg in het voorjaar bloeien, voordat er bladeren aan de bomen komen.

Johannes Commelin (1626-1692) interesseert zich van jongsaf aan voor de genees- en kruidkunde. Hij doet zijn kennis op bij een drogist in Amsterdam. Als koopman verwerft hij rijkdom bij de verkoop van medicinale planten, is regent van het Spin- en werkhuis, majoor bij de schutterij, lid van de Vroedschap van Amsterdam. In 1676 gaat hij op de hofstede Zuyderhout wonen aan de Haarlemmerhout. Daar brengt hij een grote verzameling zeldzame- en uitheemse planten bijeen. Als de Vroedschap in 1682 besluit tot de aanleg van een Artsenijhof in de Plantage – de huidige botanische tuin - worden Joan Huydecoper en Commelin benoemd tot toezichthouder. Commelin slaagt er in om van de Hortus een van de rijkste tuinen in zijn soort te maken. Volgens de huidige opvattingen is Commelin geen natuurliefhebber: noem hem een fenomeen op het gebied van kruiden. Het verzamelen van planten is één van de raakvlakken met de Commelinhof, maar er zijn er meer.

Ga eens bij de kinderboerderij kijken. Daar, in de voormalige kwekerij van de gemeente Maarssen, verscholen achter prikkeldraad en Fluitenkruid staat een Moerbei. Een boom met een geknakte stam, waarvan de takken worden ondersteund, maar wel de oudste boom

in park Vechtenstein. Uit een briefwisseling met gouverneur van Suriname blijkt dat Commelin vanaf 1683 moeite gedaan heeft om de moerbei in Suriname te introduceren, om daar de zijdecultuur van de grond te krijgen (Jan Wolters). In 1683 trouwde Cornelia, de dochter van Commelin, met Lucas Hondius de toenmalige eigenaar van Vechtenstein. Aangenomen wordt dat de Moerbei een geschenk is geweest van Commelin. Opmerkelijk is dat er ook op Goudenstein rechts naast het huis een Moerbei staat: een moerbei met twee uitlopers. Joan Huydecoper, de eigenaar van Goudestein en Commelin waren goede bekenden van elkaar, ga er maar vanuit dat de bomen in het zelfde jaar zijn gepland.

De Commelinhof is een tuin met een grote verzameling planten, met name Stinzenplanten. Dat zijn planten die bloeien voor er bladeren aan de bomen komen. Er zijn plannen om de hof om te vormen van een verzameltuin in een belevingstuin. De IVN-werkgroep die de hof beheert ziet graag dat het parkbos tussen de Commelinhof en het achterliggende doodlopende pad een metamorfose ondergaat van parkbos naar een 'stinzenbos' met grote aantallen krokussen, winterakonieten en boshyacinten, die tijdens het seizoen van kleur verschiet. Er komen paden die geschikt zijn voor rolstoelgebruikers. De schuur in de hof verkeert in slechte staat en zal op termijn worden gesloopt. Op die plek is een plas/dras weide voorzien met dotterbloemen, zomerklokjes en koekoeksbloemen. De Commelinhof moet een tuin worden die ook bij Johannes Commelin in de smaak zou zijn gevallen.

Jaap Stavenuiter

Stem voor natuur

We genieten dit voorjaar weer volop van de terugkeer van onze trekvogels, in de wetenschap dat vogels en hun leefgebieden goed beschermd worden. Niet alleen in Nederland, maar in heel Europa; vogels zijn grenzeloos. Maar de Europese natuurwetgeving ligt nu onder vuur. Tijd voor actie!

Europese natuurwetgeving werkt

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn de belangrijkste juridische instrumenten voor het behoud en herstel van natuur in Europa. De Vogelrichtlijn uit 1979 beschermt alle in het wild levende vogels en hun eieren, nesten en belangrijkste leefgebieden. De Habitatrichtlijn uit 1992 doet hetzelfde voor een groot aantal andere wilde planten en dieren en natuurlijke habitats. Deze Europese natuurwetgeving biedt onmisbare bescherming aan onze natuurschatten en bevordert tegelijkertijd duurzaam gebruik.

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn hebben aantoonbaar positieve effecten gehad op de bescherming van natuurwaarden waar zij goed zijn uitgevoerd. Belangrijk wapenfeit is de totstandkoming van het Europese Natura 2000 netwerk van meer dan 27.000 natuurgebieden, waaronder ruim 160 gebieden in Nederland. Voor deze gebieden geldt een streng beschermingsregime. Daardoor zijn belangrijke natuurgebieden als de Waddenzee gevrijwaard van schadelijke activiteiten als de mechanische kokkelvisserij, waardoor het voedselaanbod voor soorten als eider, scholekster en kanoet is veilig gesteld. De richtlijnen hebben er ook voor gezorgd dat soorten als lepelaar, kraanvogel, zeearend en veel moerasvogels zich spectaculair hebben hersteld.

Dankzij de richtlijnen zijn ook buiten Nederland veel natuurgebieden behouden

gebleven, die bijvoorbeeld van cruciaal belang zijn voor onze broedvogels die in de winter in het zuiden van Europa verblijven. Ook de voorheen ongecontroleerde en ongelimiteerde jacht op trekvogels in het middellandse zeegebied is dankzij de richtlijnen aanzienlijk teruggedrongen.

Evaluatie van de richtlijnen

De Europese Commissie is momenteel bezig met een evaluatie van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn om vast te stellen of ze doen waarvoor ze zijn opgesteld, de zogenaamde "fitness check". Dat biedt kansen om de uitvoering van de richtlijnen te verbeteren, want daar schort nog het nodige aan. Zo schiet de bescherming van weidevogels nog ernstig tekort. De evaluatie brengt echter ook het risico met zich mee dat de richtlijnen op de schop gaan. Niet om natuurbescherming te verbeteren, maar om de regels die door sommige partijen als lastig wordt ervaren af te zwakken. Dat zal de natuur zeker niet ten goede komen.

Vul de enquête in!

Een Europese evaluatie van regelgeving lijkt een ver-van-mijn-nest gebeuren, maar de resultaten ervan kunnen gevolgen hebben tot in uw eigen achtertuin. Veel vogels zijn trekvogels: de Kievit die hier broedt moet ook elders in Europa goed worden beschermd. Gelukkig geeft de EU een stem aan al haar burgers. Via een online enquête kunnen alle inwoners van de Europese Lidstaten zich uitspreken over het belang van natuurbescherming in Europa. Belangrijk, want de natuur is het beschermen waard en daarvoor zijn regels nodig. U kunt dat dus ook doen. Help onze prachtige Europese natuur blijvend te beschermen en doe mee met de enquête. Daarvoor hoeft u niet meer te doen dan uw naam en e-mail adres in te vullen op de website:

www.stemvoornatuur.nl

Kunst; Kunst en vliegwerk

Begin Maart werd ik, benaderd door Marijke Zoetelief, u allen wel bekend. Marijke had een verrassing in haar hoofd voor haar jarige echtgenoot Leo. Wat het moest gaan worden, was al helemaal, voor en door Marijke bedacht: Een groot kunstwerk
Een groot kunst werk, aarde kleuren en voornamelijk natuur elementen en dit verdeeld over 2 panelen.
Het moest wel een verrassing voor Leo blijven.....
Marijke vroeg mij of ik haar wilde helpen

bij deze snelle actie. Mijn schilderkamer kan wel wat hebben en Marijke zou materialen kopen. Ja, Marijke heeft in een lang verleden zelf geschilderd dus ik was benieuwd hoe dit allemaal zou gaan. Na het aanschaffen van de panelen, had zij zich verkeken op de maat van haar auto, dus, direct terug naar de heren van de Praxis en een stukje eraf gezaagd. 2 panelen van 125 cm bij 122 cm. Toen konden de panelen er mooi in. Alles in huis geplaatst, geen mail of sms vanuit het Breukelen, Leo mocht niets weten. Op de lapjes markt snel doek gekocht, naar huis, de panelen bekleden en afspraken voor de volgende sessies. Van wel 2 a 3x

per week begon het plan vorm te krijgen. Tussen de water salamanders en thuis nog koken, het geven van vogellessen, dook Marijke volgens afspraak weer op. Verbaasd dat ik was om te horen dat ook het huis binnen aangepakt ging worden, parket, schilderwerk, het bekleden van stoelen, raampartijen....ga maar door. Voor Marijke is niets te gek. Marijke had een bijzondere schets klaar en alsof het haar dagelijks werk was, maakte zij haar droom voor Leo waar. Met Aarde tinten (geen andere kleuren) kwam een schets van 'n prachtige mus (= Leo) en op de andere paneel een aanvliegende Bosuil (Marijke) Een grote boom, omgeven door natuurelementen, dat moest

erin. Zo zit de mus op de natuurlijke tak. Zo worden beide panelen verbonden door een mooi stuk touw. Het touw is in het midden 'verbonden vast geknoopt met de "Zoetelief" knoop. Dit is een bekende knoop, in de visserij wereld. Inmiddels hangt het grote Kunst werk bij Leo en Marijke. Het was op tijd klaar voor zijn verjaardag. Wat waar is mag gezegd worden, het is een MILJOENPOOT, dit kunstwerk gemaakt van en met verschillende materialen, is echt bijzonder en een andere kant van Marijke die ik, niet kende, maar de moeite waard is.

Henny Suidman

Dat weet ik niet!

Ik weet het niet

De laatste tijd komen er via de social media steeds vaker maatschappij kritische filmpjes op mijn tijdlijn. En daar ben ik niet zo blij mee.

Het zet mij namelijk aan het denken over mijn doen en laten. Waar doe ik mijn boodschappen, hoe doe ik mijn boodschappen en welke boodschappen moet ik eigenlijk kiezen? Zijn de bloemen die ik voor moederdag wilde kopen wel eerlijk geplukt? Was daar niet een moeder in Afrika voor uitgebuit? Werd de CO2 die het transportvliegtuig uitstootte wel gecompenseerd en bevatten de bloemen geen bestrijdingsmiddelen die gevaarlijk zijn voor ons Hollandse oppervlaktewater? Kortom: mijn moeder heeft (weer) geen bloemen gekregen.

Als je onwetend bent, ga je met de auto naar de dichtstbijzijnde supermarkt en daar koop je de goedkoopste producten. Dat is voor jou (portemonnee) de makkelijkste oplossing. Gelukkig zijn de onwetenden. Maar dan gaan mensen je opeens lastigvallen met een link naar een site waarop je je mondiale voetafdruk kunt berekenen. En dan blijkt opeens dat jouw handelen effecten heeft over de hele wereld. Dat dat t-shirt wat jij uit de automaat haalt voor maar

twee euro onder embarmelijke omstandigheden wordt geproduceerd, liefst door goedkope kinderhandjes. Had ik dat maar niet geweten, dan had ik voor een tientje mijn kledingkast gevuld.

Of je ziet de foto's van de dieren die ten grondslag liggen aan jouw reclamepakket barbequevlees. Dan is die vijf kilo voor een tientje helemaal niet meer 'lekker' en overweeg je opeens om een vegetarische barbeque te doen (voor goeie recepten zie internet). Of er is zo'n goed geïnformeerde natuurgids die je zeer enthousiast kan maken voor een nietig plantje. En dan blijkt die ineens welig te tieren in jouw achtertuin. Kan je helemaal niet meer je hele tuin bestraten en een nieuwe carport aanleggen.

Kortom: hoe meer je weet, hoe zwaarder de keuzes die je moet maken. Misschien is dat wel de keerzijde van de kapitalistische medaille die velen van ons liever niet zouden willen zien.

Ik zeg wel eens tegen mijn gasten die ik het verschil tussen mijn 'polderwachter' en een natuurgids moet uitleggen het volgende: Het doel van de natuurgids is om je met meer kennis de polder te laten verlaten en ik heb juist het tegenovergestelde doel. Ik wil kijken of het lukt om dingen die mensen denken te weten een beetje los te schroeven, om ze de dingen van een andere kant te laten bekijken. "Tsja, als je het zo bekijkt..."

Ooit dacht ik dat als ik maar genoeg mensen sprak: een boer, een boswachter, een beleidsmaker en een toerist dat ik dan alwetend zou worden. Als ik alle meningen op een rijtje zou zetten

en delen door tien dat ik dan precies zou weten hoe het moet. Maar zo blijkt het niet te werken: ik heb begrip voor alle standpunten. En dat is balen want nu weet ik niks meer. Maar ik ben dat gaan zien als kwaliteit. Want als iemand zegt: "dat weet ik niet" betekent dat soms dat hij of zij meer kennis heeft dan degene die denkt precies te weten hoe de vork in de steel zit...

De polderwachter

De Denker in de beeldentuin van het Rodin Museum te Parijs. De Denker (Le Penseur is een bronzen beeldhouwwerk van de Franse beeldhouwer Auguste Rodin werd gemaakt in 1881.

Wat voor weer vandaag? Over halo's en bijzonnen

Hallo.... Daar ben ik weer, zo gemakkelijk komen jullie niet van mij af!

De citaten op één van de voorgaande pagina's laten duidelijk zien dat hemelverschijnselen de zeer bijgelovige mens in vroeger tijden behoorlijk wat angst in boezemden. En niet alleen bij haloverschijnselen en bijzonnen, hetzelfde geldt ook voor kometen, zons- en maansverduisteringen.

Aangaande de haloverschijnselen

bestaat er ook nog een fraai spreekwoord: "Kring om maan of zon; daar huilen vrouw en kinderen om."/ De traditionele uitleg is meteorologisch van aard: Optische verschijnselen, waartoe halo's en bijzonnen behoren, kondigen neerslag aan. Ik denk dat er nog een tweede uitleg mogelijk is, die van niet terugkerende geliefden van het slagveld, plundering of brandschatten e.d.; maar dat is een ander verhaal. Hogere machten hebben absoluut geen invloed op het verschijnen van een simpel natuurverschijnsel als optische verschijnselen. Een geoeffend

waarnemer kan er in ons klimaat gemiddeld door het jaar heen zelfs drie per week waarnemen. Toch is er grote kans dat u deze kringen en bijzonnen zelden ziet, dat komt omdat we niet gewend zijn om tegen de zon in de kijken, want daar zijn ze te zien.

Optische verschijnselen treden op in hoge sluierbewolking bestaande uit ijskristallen. Deze ijskristallen werken als kleine prisma's. Op gelijke afstand tot de zon vormen ze kringen en bijzonnen.

Wanneer er sluierbewolking aan het

firmament verschijnt en vanuit het zuiden of westen de neiging heeft om steeds dikker te worden, dan is er een warmtefront onderweg. Gelijktijdig zien we dat de vliegtuigstrepen niet meer oplossen maar zich breed uitspreiden. Wanneer zich uit dit type sluierbewolking, ook wel cirrus genoemd, een egale vrijwel structuurloze deken vormt (cirrostratus) dan is het front niet ver meer. Meestal duurt het dan nog hooguit 3 tot 6 uur voordat de eerste neerslag gaat vallen. Eerst wordt de bewolking zo dicht dat er nog wel een fletse zon te zien is (altostratus). Deze wolken bestaan uit een mengsel van water en ijs en vertonen in de regel geen halo's meer. Halo's zijn in de sluierbewolking te verwachten zolang de zon voldoende kracht heeft om schaduwen te vormen. Is er geen schaduw meer te zien dan spreken we niet langer over cirrostratus, maar over altostratus. Vaak zien we dan ook de wind toenemen, meestal uit zuidoost tot zuid bij warmtefronten die ons vanuit het zuidwesten naderen. Ook de frontpassage aan het aardoppervlak is eenvoudig vast te stellen. Het moment dat de wind ruimt (dus met de wijzers van de klok mee) naar het (zuid)westen is het moment dat de waarnemer in de warmere luchtmassa's terecht komt. Meestal neemt daarna de neerslag snel in heftigheid af, maar er kan nog wel enige tijd wat motregen vallen.

Ton Lindemann

Halo, bovenraakboog en bijzonnen gezien in dunne cirrostratus te Rojle Klint (Dk) op 14 mei 2009 omstreeks 19:55 hr.

Nieuws van de werkgroepen

Landelijke IVN Slootjesdagen

In het weekend van 13 en 14 juni zijn, net als vorig jaar, weer de dagen dat de meeste IVN afdelingen extra aandacht willen geven aan het waterleven. Onze watersafari is die zaterdag van 10 tot 12 uur bij de Maarsseveense plas (rechts van de hoofdingang naast InnStyle, Herenweg 55 Maarssen). Kleine waterbeestjes, amfibieën, vissen en waterplanten zullen worden bewonderd. Eerst gaan we allemaal waterbeestjes scheppen en onder de loep bekijken, daarna gaan we varen of zelf snorkelen (onder leiding van Kees Vollering) en het onderwaterleven vanaf een andere kant bewonderen. Dit is echt super gaaf! Hier een snoek die daar heel veel voorkomt (en die we vorig jaar net niet hebben gezien).

Deze wateractiviteit is voor iedereen. De kinderen krijgen aan het eind een diploma: Watersafari Expert! Voor de aftrap heb ik de nieuwe burgemeester van Stichtse Vecht uitgenodigd... Het landelijk IVN zal ook veel aandacht besteden aan deze Slootjesdagen. Er komt een bijlage bij de Donald Duck; er komt een Water Doeboek uit met proefjes, weetjes en een quiz. Ook komen er regionale Water-inspiratiedagen voor IVN-ers. Er zijn in 2015 nog een aantal IVN activiteiten waarbij we ook gaan scheppen, hetzij als een mobiele watersafari of als waterpost. Dit zal zijn bij de paddenpoel in Transwijk (24 mei), in het polderreservaat Kockengen (31 mei), tijdens het IVN natuuretmaal bij boerderij Vredegoed (18/19 juli) en in de Bethunepolder (6 september).

De Knoppergal

De eik is een boom die vaak optreedt als gastheer voor allerlei galwespen. De gallen kunnen in feite op ieder deel van de boom voorkomen. Er zijn gallen op takken, bladeren en zelfs op de wortels. Er zijn ook gallen op de eikels. Een merkwaardige gal is de knoppergal die op de eikel zit. De gal wordt veroorzaakt door *Andricus quercuscalis*, een galwesp. De gal is redelijk spectaculair in zijn uiterlijk. De eikel is ernstig vervormd met een onregelmatige groei. Aanvankelijk is de gal groen tot geel later bruin. De gal ontstaat doordat het insect zijn eitjes legt tussen het napje van de eikel en de eikel zelf. Galwespen hebben vaak twee generaties. In de zomer maken ze meestal gebruik van een gal op de bladeren. Om te kunnen overwinteren moeten ze in de winter een andere plek uitzoeken. In de winter zitten ze dan ook vaak op andere plantendelen zoals de wortels. Meestal gebruiken ze in de winter dezelfde plantensoort als in de zomer. De *Andricus quercuscalis* heeft het overwinterprobleem op een andere manier opgelost. Hij heeft een relatief ingewikkelde levenscyclus ontwikkeld. De knoppergalwesp heeft bovendien een levenscyclus waarin twee waardplanten een rol spelen. Allereerst is er een "zomergeneratie". De zomergeneratie legt eitjes op de mannelijke katjes van de moseik (=Turkse eik = *Quercus cerris*). De eitjes worden zeer specifiek gelegd op de meeldraden van deze katjes. Er ontstaat dan een kleine gal. Uit deze gal komen in mei de insecten. Uit de meeldraadgallen komen zowel mannelijke als vrouwelijke wespen. Na de bevruchting leggen de vrouwtjes vervolgens hun eitjes op de eikels

(tussen het napje en de eikel) van de zomereik. De eikel vormt een zeer heftige reactie en er ontstaat een flinke gal. In de herfst valt de eikel naar beneden en komt op de grond terecht. De larve heeft aan de eikelgal voldoende om te overwinteren. In de gal verpopt de larve zich tot een geslachtloos vrouwtje! (dit klinkt heel vreemd zij maar wordt echt zo genoemd). In het voorjaar (maart) komen uit de knoppergal op eikels dus alleen vrouwelijke galwespen. Die leggen vervolgens hun onbevuchte eitjes op de mannelijke katjes van de moseik etc.

Er is dus zowel een generatiewisseling (asexuele generatie en sexuele generatie wisselen elkaar af) als een gastheerwisseling (zomereik en moseik)! Voor de ontwikkeling van de Knoppergal is dus de moseik nodig. Dit is een eik die normaliter niet in Nederland voorkomt maar stamt uit de Balkan. De eik is in Nederland hier en daar aangeplant in parken en tuinen. Deze moseik is winterhard.

In Engeland is de knoppergal eerst in de zestigerjaren van de vorige eeuw aangetroffen. De doorbraak van de knoppergal was daar zo breed en heftig dat men vreesde voor het voortbestaan van de zomereik en er stemmen waren om de moseik uit te roeien. Nu is de gal over het gehele Verenigd Koninkrijk verspreid. In Nederland was aanvankelijk de gal nog relatief zeldzaam. In onze buurt waren de eerste vondsten uit onder meer Amersfoort, Montfoort en Bunnik. Nu kun je de knoppergal op veel plaatsen tegenkomen maar dan moet er wel een moseik in de buurt staan.

Th. van Bellegem

NATUUREXCURSIE PROGRAMMA 2015

Zaterdag 13 juni, aanvang 14.00 uur
Watersafari Maarsseveenseplas

Tijdens deze Watersafari op de Landelijke IVN Slootjesdag wordt er met schepnetten waterbeestjes gevangen, onder de loep genomen en op naam gebracht. Naar aanleiding van de vangst wordt de waterkwaliteit bepaald. Wanneer de weersomstandigheden het toelaten wordt er gesnorkeld om het mooie onderwaterleven van vissen en waterplanten te bekijken.

Startpunt: Naast InnStyle, rechts van de hoofdingang van de Maarsseveenseplas, Herenweg 33, 3602 AN Maarssen.

Zondag 21 juni, 20.00 uur

Stadssafari binnenstad Utrecht

Tijdens deze midzomernacht-natuurexcursie door de binnenstad van Utrecht ontdek je niet aan de geschiedenis van de stad. We komen de bijzondere bomen van het Zocheerpark, varens, muurplanten en stadsvogels tegen. Uiteraard zijn dat niet de enige planten en dieren in de stad. Op plekken waar je het niet verwacht wint de natuur het van de stenen. Aan het eind van de avond wordt er (met de liefhebbers) een toast uitgebracht op de zomer. Startpunt: Pausdam, Utrecht, Zie www.IVN.nl.

Zaterdag op Zondag 18 op 19 juli, 13.00 uur

IVN Natuur etmaal op boerderij Vredegoed

Tijdens dit 24 uren IVN evenement gaan we diverse natuuractiviteiten doen. Zoals een workshop Bushcraft, eten uit de natuur, scharrelkids activiteiten voor het hele gezin, vleermuis- en uilentocht. Nachtvinders spotten. Slapen op stobalen of in de hangmat. Natuurontbijt. Rondleiding door de schapenboerderij en eventueel het bezoeken van het streekmuseum. Kosten moeten nog vastgesteld worden.

Voor alle excursies kunt u zich aanmelden via <http://ivn.nl/afdeling/vecht-en-plassengebied>

Opgave verplicht.

Startpunt: In en rond Schapenboerderij Vredegoed, Heuvellaan 7, Tienhoven.

Vrijdag 28 augustus, 19.30 uur

Vleermuizen, lezing en excursie

De nacht is voor nachtbrakers zoals de vleermuizen. Dat onbekend onbemind maakt geldt zeker voor deze 'vampiers' die vaak als mysterieuze dieren gezien worden. In werkelijkheid zijn de vleermuizen heel belangrijk: ze vangen wel 300 muggen en andere insecten per nacht. Met een batdetector kunnen de voor ons niet hoorbare geluiden die door vleermuizen gemaakt worden, worden omgezet in hoorbare geluiden. Wil je hier meer over horen, zien en weten, ga dan mee met deze spannende excursie in het donker.

Startpunt: Maarssenbroek, MEC Reigerskamp 197, Maarssen.

Zondag 6 september, 14.00 uur

Herinrichting Bethunepolder

In een landinrichtingsplan is de Bethunepolder begrensd als (toekomstig) natuurgebied. In opdracht van de Landinrichting zijn op vrijwillige basis agrarische gronden aangekocht door Bureau Beheer Landbouwgronden (onderdeel van Dienst Landelijk Gebied). De aangekochte gronden aan de zuidzijde van de polder worden/zijn overgedragen aan Waternet (voormalig Waterleidingbedrijf Amsterdam) en verworven gronden aan de noordzijde van de polder aan Staatsbosbeheer. Deze organisaties zullen de (te ontwikkelen) natuur in de polder gaan beheren in samenspraak met de twee blijvende agrariërs in de polder. Eens kijken wat er is veranderd en hoe het met de bedoelde natuurontwikkeling staat.

Startpunt: Fort Maarsseveen Herenweg 3, Maarssen (www.c-fordt.nl).

Zondag 27 september, 14.00 uur

Paddenstoelen in Gunterstein

Paddenstoelen zijn planten noch dieren, maar vormen samen met de schimmels het rijk der zwammen. Op zoek naar de Boleet, onder die noemer wordt deze excursie gehouden in het park van Ridderhofstad Gunterstein. Het park van Gunterstein staat hoog aangeschreven waar het gaat om het aantal en de verscheidenheid aan soorten paddenstoelen. Uiteraard is er ook oog voor andere herfstverschijnselen. Startpunt: Gunterstein, (Achter)ingang Scheendijk te Breukelen, parkeren in het dorp en dan wandelen naar de Scheendijk.

Zondag 18 oktober, 14.00 uur

Heksenkringtocht op Nijenrode

Naast de paddenstoel met steel, hoed en plaatjes, bestaan er ook paddenstoelen zonder steel en/of zonder hoed en/of zonder plaatjes.

Onder het motto: op zoek naar rood met witte stippen, volgt er een ontdekkingsreis door het bos van Nijenrode waar ongekende aantallen en soorten paddenstoelen groeien en soms in een heksenkring. Voor kinderen vanaf 4 jaar is er een aparte excursie (zonder ouders!). Startpunt: Nijenrode, Straatweg 25, Breukelen.

Zaterdag 24 oktober, 20.00 uur

Nacht van de Nacht in Breukelen

We tasten in het duister en beleven het donker... De Nacht van de Nacht is een evenement van de Natuur- en Milieufederaties om aandacht te vragen voor de gevolgen van lichtvervuiling. Nederland wordt 's nachts steeds lichter. We behoren tot de meest verlichte landen in Europa. Terwijl echt donkere nachten goed zijn voor mens en dier. Laat het donker nu eens donker blijven

Voor alle excursies kunt u zich aanmelden via <http://ivn.nl/afdeling/vecht-en-plassengebied>

en ontdek hoe mooi de nacht is tijdens deze excursie. Misschien zien we wel uilen en/of vleermuizen en worden er spannende verhalen verteld.

Startpunt: Boom en Bosch (dependance gemeentehuis) Markt 13, Breukelen.

Zondag 1 november, 14.00 uur

Paddenstoelen in Goudestein

Het is best moeilijk om te bepalen welke paddenstoel je bent tegengekomen. Bij het bepalen om welke paddenstoel het gaat, gebruiken we geen chemische stoffen of microscopen zoals de specialisten dat doen. We gebruiken onze zintuigen, al dan niet geholpen door een loep of een spiegeltje om te bepalen welke "determinatiekenmerken" de paddenstoel die we zien heeft. Het park van deze buitenplaats is tevens een prima plaats om te genieten van de Franse tuinstijl en de Engelse landschapstijl met de kronkelpadjes en waterpartijen. Startpunt: Goudestein, Diependaalsedijk 19, Maarssen.

Zaterdag 7 november, 14.00 uur

Natuurwerkdag & Scharrelkids activiteiten

Omschrijving: De Natuurwerkdag is een landelijk evenement dat door diverse natuur- en milieuorganisaties wordt georganiseerd. Jong en oud kunnen die dag werken aan het behoud en herstel van natuur en landschap. Het is eigenlijk een opknappbeurt van het landschap, in dit geval Fort Ruigenhoek. Voor de kinderen zijn er tussendoor de IVN Scharrelkids activiteiten; activiteiten die ouders en kinderen dicht bij de natuur brengen. Voor deelname dient men zich aan te melden via www.natuurwerkdag.nl.

Startpunt: Fort Ruigenhoek, Ruigenhoeksedijk Utrecht.

Wildernisvlees

Tijdens een bezoek aan het natuurgebied de blauwe kamer en het winkeltje van het Utrechts Landschap werd mijn aandacht getrokken door de verkoop van wildernisvlees.

Dit vlees is afkomstig van runderen en paarden die hun hele leven in Nederlandse natuurgebieden hebben doorgebracht. De dieren hebben een prachtig leven in vrijheid. Ze leven in familiegroepen, ze staan nooit op stal en ze hebben geen medicijnen of veevoer nodig. Er wordt nooit gebruik gemaakt van kunstmest of bestrijdingsmiddelen. Het leven in de natuur, met veel beweging en natuurlijke

ke groei zorgt voor smaakvol vlees van goede kwaliteit.

De verkoop gebeurt in samenwerking met FREE, Foundation for Restoring European Ecosystems. www.freenature.nl

In steeds meer natuurgebieden keert natuur terug zoals we haar lang niet hebben gekend: wild, ruig en van een ongekende rijkdom. Vrij levende konikpaarden en gallowayrunderen verblijven hier in zelfgekozen kuddeverbanden en hebben het mooiste leven dat een paard of rund zich kan wensen. De grootste Nederlandse natuurgebieden zijn soms te klein voor de groeiende kuddes. In een natuurlijke

situatie zouden dieren zich van hun kudde afsplitsen en op zoek gaan naar nieuwe gebieden. Dit afsplitsen wordt nagebootst door dieren te verplaatsen naar andere natuurgebieden in binnen- en buitenland.

Wanneer het niet meer lukt dieren in een andere kudde te plaatsen, worden gezonde dieren geselecteerd en geslacht. Hierbij wordt rekening gehouden met de natuurlijke verhoudingen binnen de kudde. We doen er alles aan om de stress van vangen en slachten tot een minimum te beperken. De wachttijden en transportafstanden voor de dieren houden we kort. De dieren worden

gekeurd en geslacht door professionele slagers waar FREE langjarig mee samen werkt.

Het kwaliteitsvlees van deze dieren wordt door FREE voor consumptie aangeboden. Aangezien FREE nooit dieren slacht om aan de vraag te voldoen, kan het voorkomen dat Wildernisvlees tijdelijk niet leverbaar is.

De opbrengsten van wildernisvlees helpen om natuur te ontwikkelen die ook financieel op eigen benen kan staan. Natuur wordt op die manier minder afhankelijk van subsidies en brandstof.

Jan van Schooten

Indien onbestelbaar dan graag
retour zenden aan:

Ledenadministratie
IVN Vecht & Plassengebied
T.a.v. Tineke van Schooten
Rembrandtlaan 68
3451 JD Vleuten

Aan de heer/mevrouw:

 beleef de natuur!

The logo for IVN is displayed in a bold, green, lowercase font. The letters 'i', 'v', and 'n' are stylized and connected. To the right of the logo, the phrase "beleef de natuur!" is written in a brown, cursive script font.

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven. We verbinden hen met groene initiatieven rond natuur en maatschappelijke thema's zoals voeding, gezondheid en energie.